

Obowiązki pedagoga specjalnego

Opracował: Michał Łyszczarz, prawnik, autor komentarza do *Ustawy o systemie oświaty* oraz licznych publikacji z zakresu prawa oświatowego, prawa pracy, finansów publicznych i funkcjonowania samorządu terytorialnego, uznany prelegent i szkoleniowiec, wykładowca toruńskiej i bydgoskiej Wyższej Szkoły Bankowej, główny specjalista w Wydziale Oświaty w Urzędzie Miasta w Dąbrowie Górniczej, przez lata tworzył trzon Wydziału Nadzoru Prawnego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego

Podstawa prawna:

- *Ustawa z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. z 2022 r. poz. 1116),
- *Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami* (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1062 ze zm.),
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych* (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1552),
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych* (Dz.U. z 2022 r. poz. 1610),
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym* (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1309).

Ustawa z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw wprowadza nowe standardy zatrudniania nauczycieli specjalistów w jednostkach organizacyjnych systemu oświaty, dokonując m.in. zmian w treści art. 42 ust. 7 pkt 3 lit. b *Karty nauczyciela*, czyli regulacji, która stanowi upoważnienie dla organów prowadzących do ustalenia wymiaru pensum nauczycieli specjalistów niewymienionych w tabeli zawartej w ust. 3 tej regulacji, obejmując pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych, doradców zawodowych. Nowym stanowiskiem w tym przepisie jest stanowisko pedagoga specjalnego. Wymiar jego pensum nie może przekraczać 22 godzin.

Określone *Ustawą* standardy zatrudnienia specjalistów będą wprowadzane stopniowo. Na etapie pierwszym – od 1 września 2022 r. do 31 sierpnia 2024 r. – będą obowiązywały niższe, przejściowe wartości:

- 1,5 etatu zwiększane o 0,2 etatu na każde kolejne 100 dzieci – jeżeli liczba dzieci przekracza 100,
- 1 etat – jeżeli liczba dzieci przekracza 50 i nie przekracza 100,
- 0,5 etatu – jeżeli liczba dzieci przekracza 30 i nie przekracza 50,
- 0,25 etatu – jeżeli liczba dzieci wynosi od 1 do 30.

Nowelizacja szczególnie eksponuje obowiązek zatrudnienia psychologów i pedagogów. Wynika to z treści art. 42d ust. 11 dodawanego do *Karty nauczyciela*, zgodnie z którym w przypadku przedszkola, w którym liczba dzieci przekracza 50, liczba etatów nauczycieli:

- pedagogów specjalnych nie może być niższa niż 25 proc. łącznej liczby etatów nauczycieli specjalistów,
- psychologów nie może być niższa niż 25 proc. łącznej liczby etatów nauczycieli specjalistów.

W przypadku jednostek liczących powyżej 50 dzieci łączna liczba etatów pedagogów i psychologów musi wynosić połowę spośród zatrudnionych specjalistów.

Obowiązki pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych określa obecnie *Rozporządzenie MEN z dnia 3 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych*. Nowelizacja *Karty nauczyciela* skutkuje koniecznością zmiany również tego aktu i określenia w nim obowiązków pedagogów specjalnych. Na wejście w życie oczekuje *Rozporządzenie MEiN z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych*.

Zadania pedagoga specjalnego zostały określone w § 3 ust. 2 nowego *Rozporządzenia*, stosownie do którego pedagogzy specjaliści, w ramach tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, prowadzonych bezpośrednio z wychowankami albo na ich rzecz, realizują:

- zajęcia w ramach zadań związanych z:
 - rekomendowaniem dyrektorowi przedszkola do realizacji działań w zakresie zapewnienia aktywnego i pełnego uczestnictwa wychowanków w życiu przedszkola

oraz dostępności, o której mowa w *Ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami*,

- prowadzeniem badań i działań diagnostycznych związanych z rozpoznawaniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych wychowanków w celu określenia ich mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie i uczestnictwo w życiu przedszkola we współpracy z nauczycielami,
- wspieraniem nauczycieli w:
 - rozpoznawaniu przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu wychowanków, w tym barier i ograniczeń, utrudniających ich funkcjonowanie i uczestnictwo w życiu przedszkola,
 - udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bezpośredniej pracy z dzieckiem,
 - dostosowaniu sposobów i metod pracy do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych wychowanka oraz jego możliwości psychofizycznych,
 - doborze metod, form kształcenia i środków dydaktycznych do potrzeb wychowanków;
- rozwiązywaniem problemów dydaktycznych i wychowawczych wychowanków,
- dokonywaniem wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dzieci objętych kształceniem specjalnym,
- określaniem niezbędnych do nauki warunków, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, w tym wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dziecka,
- udzielaniem wychowankom, rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- prowadzeniem zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych;
- zajęcia w ramach wczesnego wspomagania rozwoju dzieci,
- zajęcia oraz specjalne działania opiekuńczo-wychowawcze.

Zgodnie z uzasadnieniem do projektu *Rozporządzenia* zadania realizowane przez pedagogów specjalnych uzupełniają zadania realizowane przez innych nauczycieli specjalistów w zakresie rozpoznawania specjalnych potrzeb edukacyjnych wychowanków oraz planowania dla nich wsparcia odpowiadającego ich potrzebom rozwojowym i edukacyjnym.

W związku z zadaniem dotyczącym działań w zakresie zapewnienia dostępności, o której mowa w *Ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami*, należy zauważyć, że *Ustawa* ta w art. 2 pkt 2 mówi, że przez dostępność należy

rozumieć dostępność architektoniczną, cyfrową oraz informacyjno-komunikacyjną, co najmniej w zakresie określonym przez minimalne wymagania, o których mowa w art. 6 tego aktu, będącą wynikiem uwzględnienia uniwersalnego projektowania albo zastosowania racjonalnego usprawnienia. Regulacja art. 6 ma charakter ogólny i np. w zakresie dostępności architektonicznej minimalne wymagania służące zapewnieniu dostępności obejmują:

- zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków,
- instalację urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych,
- zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,
- zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego, o którym mowa w art. 2 pkt 11 *Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*,
- zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób.

Większość wymagań dotyczy raczej odpowiedniego zaprojektowania budynku przedszkola oraz wyposażenia go w sprzęt, który dostępność będzie zapewniał. Dlatego też zadaniem pedagoga specjalnego jest rekomendowanie dyrektorowi placówki podjęcia określonych działań z tym związanych. Oczywiście takie obowiązki, jak udostępnianie głosowej informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku czy zapewnienie pomocy przy ewakuacji, może też wykonać dowolny inny pracownik przedszkola, pedagogiczny lub niepedagogiczny.

Możliwe jest też wykorzystanie pedagoga do zapewnienia tzw. dostępu alternatywnego. Według art. 7 ust 2 *Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami* dostęp alternatywny polega na:

- zapewnieniu osobie ze szczególnymi potrzebami wsparcia innej osoby lub
- zapewnieniu wsparcia technicznego osobie ze szczególnymi potrzebami, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, lub
- wprowadzeniu takiej organizacji podmiotu publicznego, która umożliwi realizację potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w niezbędnym zakresie dla tych osób.

Biorąc to pod uwagę, uznać należy, że pedagog specjalny może udzielać szeroko rozumianego wsparcia osobie ze szczególnymi potrzebami.

W odniesieniu do obowiązku dokonywania wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dzieci objętych kształceniem specjalnym należy zauważyć, że odpowiednie zasady określone zostały w *Rozporządzeniu MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków or-*

ganizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Na podstawie § 6 tego aktu zespół odpowiedzialny za opracowanie indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET) ustala go po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka. Wielospecjalistyczne oceny uwzględniają w szczególności:

- indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia dziecka,
- w zależności od potrzeb – zakres i charakter wsparcia ze strony nauczycieli, specjalistów lub pomocy nauczyciela,
- przyczyny niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu wychowanka, w tym bariery i ograniczenia utrudniające mu funkcjonowanie i uczestnictwo w życiu przedszkolnym.

Ocena może zatem ustalać zakres wsparcia udzielanego wychowankowi przez pedagoga specjalnego, a sam pedagog wejdzie w skład zespołu opracowującego IPET.